

තර්කය හා උඩු සිත

උඩු සිත හා යටිසිත පිළිබඳ විවිධ ප්‍රවාද බටහිර ක්‍රිස්තියානි විද්‍යාඥයන් අතින් බිහි වී ඇත. ඇතැමුන් මේ විනාශයන්ගෙන්, එනම් බටහිර ඊනියා මනෝ විශ්ලේෂකයන්ගෙන්, පල්ලි යන්තන් ඇත්තේ ඉතාමත් ස්වල්පයක් බවත්, ඔවුන්ගෙන් බොහෝ දෙනෙකු දෙවියන්වහන්සේ ගැන විශ්වාසයක් නැතිබවත් කියනු ඇත. එහෙත් අප නිතර නිතර මතක් කර දී ඇති අයුරින් කිවයුත්තේ ඔවුන් ආගමික ක්‍රිස්තියානි ද කතෝලික ද , එසේත් නැත්නම් යුදෙව් දැයි දැනගැනීමට අපට අවශ්‍ය නැති බව ය. අප මෙහි දී ඔවුන් ක්‍රිස්තියානි යැයි කියන්නේ ඔවුන් සංස්කෘතියෙන් ක්‍රිස්තියානි යන අර්ථයෙන් ය. මෙරට සිටින ඔල්කට් බෞද්ධයන් ආගමින් බෞද්ධ වුව ද සංස්කෘතියෙන් ක්‍රිස්තියානි බව අමතක නොකළ යුතු ය. ක්‍රිස්තියානි විද්‍යාඥයන් අතින් නිර්මාණයකෙරෙන ප්‍රවාදවල පසුබිමෙහි ඇත්තේ දෙවියන් වහන්සේ ය. ඔවුහු ඒ බව නො කියති. ඇතැම් විට නො පිළිගනිති. ඔවුහු ඊනියා යථාර්ථයක් හා වාස්තවිකත්වයක් පසුපස සැඟවෙති. එහෙත් අපට බොරු වාස්තවිකත්වයක් යථාර්ථයක් වෙනුවෙන් පෙනී සිටීමේ අවශ්‍යතාවක් නැත. අප ප්‍රවාද හා සංකල්ප නිර්මාණයකරන්නේ සිංහල බෞද්ධ සංස්කෘතියක ය.

උඩු සිත හා යටි සිත යනු සිතෙහි කොටස් දෙකකි. ඕනෑම චිත්තයක අඩුම තරමින් යටි සිත වෙයි. ඇතැම් සිත්වල උඩු සිත ද වෙයි. එවැනි අවස්ථාවල අප සවිඥානිකවන්නේ යැයි කිවහැකි ය. යටි සිත පමණක් ක්‍රියාකරන අවස්ථාවල අවිඥානිකවන්නේ යැයි කිවහැකි ය. සිංහල බෞද්ධයන් ලෙස අප දන්නා දෙයක් නම් අප වගකිවයුත්තේ සවිඥානික ව කෙරෙන ක්‍රියාවන්ට පමණක් බව ය. කාර්මය බලපාන්නේ සවිඥානික ක්‍රියා සම්බන්ධයෙන් ය.

මනස හැරෙන්නට වෙනත් ඉන්ද්‍රිය සහිත සත්ත්වයන්ගේ උඩු සිත යටි සිත මෙන් නොව අනෙක් ඉන්ද්‍රිය සමග බැඳී ඇතැයි සිතිය හැකි ය. වෙනත් ඉන්ද්‍රිය නොමැති සත්ත්වයන්ගේ උඩු සිතක් නැතැයි මෙයින් ගම්‍යවන බව ද පැහැදිලි වියයුතු ය. වෙනත් ඉන්ද්‍රිය සමග සම්බන්ධ වී ඇති බැවින් උඩු සිත සීමාකාරී වෙයි. අපේ වැනි සිරුරු සහිත සත්ත්වයන්ගේ ඉන්ද්‍රිය හා උඩු සිත ද්විකෝටික න්‍යාය සමග බැඳී ඇති බව පැහැදිලි ය. එසේ වී ඇත්තේ ද්විකෝටික න්‍යාය අප වැනි සිරුරු සහිත පුද්ගලයන් විසින් නිර්මාණයකෙරී ඇති න්‍යායක් නිසා ය. උඩු සිතට විදිය හැකි සංකල්ප ඉතා වැඩි ප්‍රමාණයක් ද්විකෝටික වෙයි. යම් වස්තුවක් එක්කෝ පැනක් විය යුතු ය. නැත්නම් පැනක් නොවිය යුතු ය. යම් වස්තුවක් එකවිට පැනක් හා පැනක් නොවන්නක් විය නො හැකි ය. එමෙන් ම යම් වස්තුවක් පැනක් හෝ පැනක් නොවන්නක් හෝ නොවී තිබිය නො හැකි ය.

තව ද වස්තුවක් එක්කෝ එක් තැනක තිබිය යුතු ය. නැත්නම් වෙනත් තැනක තිබිය යුතු ය. වස්තුව එක්විට එතැන ද මෙතැන ද තිබිය නො හැකි ය. එමෙන් ම ඒ වස්තුවක් බැවින් එතැන හෝ මෙතැන හෝ නොවී පැවතිය නො හැකි ය. පැවතීම යන අරුත යම් නිශ්චිත තැනක් සමග බැඳී ඇත. මේ සියල්ල අපේ ඉන්ද්‍රිය ආශ්‍රිත අත්දැකීම් ය. එහෙත් ක්වෙන්ටම් අංශු සම්බන්ධයෙන් මේ ඉන්ද්‍රිය අත්දැකීම් වලංගු නො වෙයි. ඒ අංශු සම්බන්ධයෙන් ද්විකෝටික න්‍යාය වලංගු නො වෙයි. ක්වෙන්ටම් අංශු ඉන්ද්‍රිය ගෝචර නො වෙයි.

යටි සිත අනෙක් ඉන්ද්‍රිය සමග බැඳී නොමැති බැවින් එයට ද්විකෝටික න්‍යාය අවශ්‍ය නො වෙයි. එමෙන් ම ඒ ද්විකෝටික න්‍යායෙන් කොටු වී ද නැත. අංශුවක් එක්විට එතැන මෙන් ම මෙතැන ද ඇතැයි ගැනීම යටි සිතට ප්‍රශ්නයක් නො වෙයි. උඩු සිතට ඇති සීමා යටි සිතට නැත. එහෙත් යටි සිතට ද සීමා නැතැයි අපි නො සිතමු. එමෙන් ම ඒ සීමා කවරේ දැයි අපි නො දනිමු. වෙනත් වචනවලින් කියන්නේ නම් ඒ සීමා පිලිබඳ ආකෘතියක් අපට නිර්මාණයකිරීමට නොහැකිවී ඇත.

ශ්‍රී සිත හා උඩු සිත අතර සංවිච්චනයක් වන බව පැහැදිලි ය. මෙහි දී කිවයුතු කරුණක් වෙයි. උඩු සිත හා ශ්‍රී සිත යන සංකල්ප ද අපේ නිර්මාණ වෙයි. චිත්තයක් හෙවත් සිතක් උඩු සිත හා ශ්‍රී සිත යනුවෙන් කොටස් දෙකකට බිඳගන්නේ අප ය. එනම් එසේ කෙරෙන්නේ අපේ මනස විසින් ය. එනම් චිත්ත පරමපරාව විසින් ය. චිත්තය විසින් ම චිත්තය කොටස් දෙකකට බෙදනු ලැබ ඇත. එසේ බෙදනු ලැබ ඇති කොටස් දෙකෙහි සමබන්ධය සෙවීමට අපි මහත්සි ගනිමු.

අප එසේ කරන අතර ම අප අමතක නොකළ යුතු කරුණක් නම් ශ්‍රී සිත හා උඩු සිත එකක් ලෙස ද ගතහැකි බව ය. සිත උඩු සිත හා ශ්‍රී සිත යනුවෙන් කොටස් දෙකකට බෙදෙන්නේ ද්විකෝටිකයට අනුව ය. ඒ අනුව උඩු සිත ශ්‍රී සිත වන්නේවත් ශ්‍රී සිත උඩු සිත වන්නේවත් නො වෙයි. ඒ දෙක එකිනෙකින් වෙන් වූ දෑ ය. එහෙත් චතුස්කෝටිකයේ එක් අවස්ථාවකට අනුව උඩු සිත මෙන් ම ශ්‍රී සිත යන්න ද එකවිට පවතින එකක් අනෙක වන්නේ ද විය හැකි ය. ඒ කෙසේවෙතත් අපේ පහසුව සඳහා අපි උඩු සිත හා ශ්‍රී සිත සිතෙහි කොටස් දෙකක් ලෙස ගනිමු.

බටහිර ගණිතයෙහි දී ඉතා බහුලව යොදාගැනෙන්නේ ද්විකෝටික න්‍යාය ය. එහෙත් ජ්‍යාමිතියෙහි දී ප්‍රමේය සාධනයකිරීමෙහි ලා නිර්මාණකිරීමට සිදුවන බව අපි දැනුවෙමු. මේ නිර්මාණ හුදු තර්කයෙන් ලබාගත හැකි දෑ නො වෙයි. නිර්මාණයකිරීමෙන් පසුව ප්‍රමේයයක් සාධනයකිරීම සඳහා ද්විකෝටික න්‍යාය ආශ්‍රිත තර්කය යොදාගත්ත ද, නිර්මාණය සඳහා අදහස ලැබෙන්නේ තර්කයෙන් නො වෙයි. අපි ප්‍රමේය සාධනය සඳහා ජ්‍යාමිතික නිර්මාණවලින් ඇත් වී කාච්‍ය හෝ වෙනත් කලාත්මක නිර්මාණවලට යෑමේ දී තර්කය හා ඒ ආශ්‍රිත න්‍යාය කෙතරම් දුරකට අදාළ නොවන්නේ දැයි පැහැදිලි විය යුතු ය.

කවියක් යනු කල්පනාකිරීමෙන් ලිවිය හැකි දෙයක් වුව ද ඒ තර්කය විසින් නිර්මාණයකෙරෙන්නක් නො වෙයි. කෙටිකතාවක් හා නවකතාවක් නිර්මාණයකිරීමේ දී ද වඩාත් බලපාන්නේ තර්කය නොව අන්තර්ද්‍රව්‍යය ය. චිත්‍රයක් හෝ සංගීත බන්ධනයක් නිර්මාණයකිරීමේ දී ද තර්කය ප්‍රමේය සාධනයෙහි දී මෙන් වැදගත් නො වෙයි. එහෙත් මෙයින් කියැවෙන්නේ එවැනි නිර්මාණවලදී කල්පනා නොකරන්නේ ය යන්න නො වෙයි. කල්පනාකිරීමේ දී අප සිතනවාට වඩා අවිද්‍යාත්මකය මැදිහත් වෙයි.

කල්පනාකිරීම යනු තර්කකිරීම නොවන බව පැහැදිලි විය යුතු ය. විශේෂයෙන් ම ද්විකෝටික න්‍යාය ආශ්‍රිත තර්කය, කල්පනාකිරීමේ දී එතරම් වැදගත් නොවනවා විය යුතු ය. නිර්මාණයක් යනු බොහෝ විට සම්මත රටාවෙන් එහා ගොස් කෙරෙන්නක් නම් එහි දී සාමාන්‍ය ද්විකෝටික න්‍යාය ඇසුරුකිරීමෙන් තර්කකිරීම වැදගත් වන්නක් නො වෙයි. ද්විකෝටික න්‍යාය ආශ්‍රිත තර්කයෙන් කෙරෙන්නේ දන්නා දෙයකින් නොදන්නා දෙයක් ලබාගැනීම නොව දන්නා දෙයකින් එහි අඩංගු වූ තවත් “දන්නා” දේ අපෝහනයකිරීම (deduction – තර්ක ශාස්ත්‍රයෙහි මෙය පරිවර්තනය කෙරෙන්නේ නිගමනය ලෙස ය.) ය. අප අපෝහනය කරන දේ අපේ මුල් න්‍යායෙහි ම අඩංගු වෙයි. එහෙත් ඒ බව අවබෝධකරගැනීම එතරම් පහසු කටයුත්තක් නොවන බව ද පැහැදිලි විය යුතු ය.

මෙහි දන්නා දේ යන්නෙන් අදහස්කරන්නේ උඩු සිතෙන් එක්වරම සෘජුවම විඳින දෙයක් නො වෙයි. අපෝහනයෙන් කෙරෙන්නේ සැඟවී තිබූ දෙයක් එලියට ගැනීම වැනි ක්‍රියාවකි. උදාහරණයක් ලෙස ගතහොත් යුක්ලීඩීය ජ්‍යාමිතියෙහි දී ඕනෑම ත්‍රිකෝණයක කෝණ තුනෙහි ඓක්‍යය සෘජුකෝණ දෙකකට සමාන බව සාධනය කෙරෙයි. මේ ප්‍රතිඵලය එහි දී ලබාගැනෙන්නේ සමාන්තර ප්‍රත්‍යක්ෂය (axiom) යනුවෙන් හැඳින්වෙන්න යොදාගනිමින් ය. ඒ ප්‍රත්‍යක්ෂය යුක්ලීඩීය ජ්‍යාමිතියෙහි වැදගත් ප්‍රත්‍යක්ෂයක් වෙයි. යුක්ලීඩීය ජ්‍යාමිතිය වෙනත් ජ්‍යාමිතීන්ගෙන් වෙන්කිරීමේ දී මේ ප්‍රත්‍යක්ෂය වැදගත් වෙයි.

ඒ ප්‍රත්‍යක්‍ෂයට අනුව සරල රෝධාවක් මත නොපිහිටි ලක්‍ෂ්‍යයක් ඔස්සේ ඒ සරල රෝධාවට සමාන්තරව ඇදියහැක්කේ එකම එක සරල රෝධාවක් පමණකි. ත්‍රිකෝණයක කෝණ තුනෙහි ඓක්‍යය සෘජු කෝණ දෙකකට සමාන බව සාධනයකිරීමේ දී ඒ ප්‍රත්‍යක්‍ෂය යොදා ගැනෙයි. ලක්‍ෂ්‍යයක් ඔස්සේ එසේ එක් සමාන්තර සරල රෝධාවක් පමණක් ඇදිය හැකි නම් පමණක් ත්‍රිකෝණයක කෝණ තුනෙහි ඓක්‍යය සෘජුකෝණ දෙකකට සමාන වෙයි. එසේ නොවී එක් සමාන්තර සරල රෝධාවකට වඩා ඇදියහැකි නම් හෝ එක් සමාන්තර සරල රෝධාවක්වත් ඇඳීමට නොහැකි නම් හෝ ත්‍රිකෝණයක කෝණ තුනෙහි ඓක්‍යය සෘජු කෝණ දෙකකට සමාන නො වෙයි.

ත්‍රිකෝණයක කෝණ තුනෙහි ඓක්‍යය සෘජු කෝණ දෙකකට සමාන වේය යන්න සමාන්තර ප්‍රත්‍යක්‍ෂයෙහි අඩංගු වෙයි. එහෙත් සමාන්තර ප්‍රත්‍යක්‍ෂය දැනගත් වහාම ඒ ප්‍රතිඵලය අපට විඳගත නො හැකි ය. ඒ ප්‍රතිඵලය අපට විඳගත හැක්කේ ද්විකෝටික න්‍යාය ආශ්‍රිතව තර්කකිරීමෙන් ය. අපි එහි දී අනුරූප කෝණ සමානවේය ඒකාන්තර කෝණ සමාන වේය යන සමාන්තර රේඛා ආශ්‍රිත ප්‍රමේය ද යොදාගනිමු. මේ ප්‍රතිඵල සමාන්තර රේඛාවක් යනු කුමක් ද යන්න මත පදනම් වෙයි.

මෙයින් කියැවෙන්නේ සමාන්තර රේඛාවක් යන්න අර්ථදැක්වීම හා සමාන්තර ප්‍රත්‍යක්‍ෂය මත ත්‍රිකෝණයක කෝණ තුනෙහි ඓක්‍යය කුමක් ද යන්න තීරණයවන බව ය. එනම් සමාන්තර රේඛාවක් යනු කුමක් ද යන්නෙහි හා සමාන්තර ප්‍රත්‍යක්‍ෂයෙහි ත්‍රිකෝණයෙහි කෝණ තුනෙහි ඓක්‍යය සෘජු කෝණ දෙකකට සමාන ය යන ප්‍රතිඵලය අඩංගුවන බව ය. එහෙත් ඒ ප්‍රතිඵලය එසේ අඩංගු වුව ද අපේ මනස්වලට ද්විකෝටික න්‍යාය ආශ්‍රිත ව තර්කකිරීමෙන් හැරෙන්නට ඒ දැනගත නො හැකි ය. ඒ විඳිය නො හැකි ය.

ද්විකෝටික න්‍යාය ආශ්‍රිතව තර්ක කිරීමෙන් හැරෙන්නට ඒ දැනගත හැකි වෙනත් ක්‍රමයක් වෙයි ද? සමාන්තර රේඛාවක් යනු කුමක්දැයි අර්ථකථනය කර සමාන්තර අක්‍ෂ ප්‍රමේයය ප්‍රකාශකළ වහාම ත්‍රිකෝණයක කෝණ තුනෙහි ඓක්‍යය සෘජු කෝණ දෙකකට සමාන බව දැනගැනීමට, විඳීමට මනසට හැකි වෙයි ද? අපි එයට පිළිතුරු නො දනිමු. මනස වර්ධනයකිරීමෙන් භාවනාකිරීමෙන් ඒ එක්වරම දැනගැනීමේ ක්‍රමයක් ඇත්දැයි අපට කිවහැකි නො හැකි ය. මෙහි දී යථා සිතෙහි ක්‍රියාකාරීත්වය කෙසේ වන්නේ ද? අප තර්ක කරන්නේ උඩු සිත ආශ්‍රයෙන් ය. තර්කකිරීම පිළිබඳ අපි සවිඥානික වෙමු. තර්කයට පරිබාහිරව යථා සිත අවදිකිරීමේ ක්‍රමයක් වේ නම් සමාන්තර රේඛාවක් යනු කුමක් දැයි කී විට හා සමාන්තර ප්‍රත්‍යක්‍ෂය ප්‍රකාශකළ විට ත්‍රිකෝණයක කෝණ තුනෙහි ඓක්‍යය දැනගැනීමේ ක්‍රමයක් වෙයි ද?

මහාචාර්ය නමින් ද සිල්වා